

2.3. SANT JORDI

2.3.1. La festa

El dia 23 d'abril se celebra la festa de Sant Jordi, patró de Catalunya. De la mateixa manera que els pobles celebren la seva festa major el dia del seu patró, també les nacions tenen el seu i el celebren.

De la vida de sant Jordi en saben ben poca cosa, va ser màrtir cristià mort a Lydda. La figura del sant perd importància arran de la llegenda que l'enfronta amb el drac (representant del mal)

La devoció a sant Jordi, segons sembla, es va estendre aviat per l'Orient i d'allí va passar a l'Occident, però no serà fins l'època de les creuades, o sigui a partir del segle XI, quan el culte començà a arrelar fort. A Catalunya la devoció començà al segle XIII, quan els guerrers que havien tornat de lluitar contra els sarraïns i turcs van popularitzar la tradició i el sant cavaller va esdevenir bon advocat i protector dels exercits catalans i els reis i les institucions en fomentaren el patronatge.

Antigament les classes aristocràtiques en aquest dia celebraven festes cavalleresques com torneigs on les dames eren obsequiades amb roses i flors. Segles després, el costum d'obsequiar l'estimada amb una rosa es va anar estenent i ha arribat a ser, com ho és en l'actualitat, una festa típicament celebrada arreu de Catalunya per tothom.

Des de fa anys els barcelonins desfilen durant tot el dia per la capella de sant Jordi al palau de la Generalitat, on hi ha exposició de roses. Aquesta festa ha pres un caire marcadament nacionalista i el seu símbol ha estat la senyera penjada al balcó o finestra familiar i en el pal central de la casa de la vila dels pobles.

Rajola de ceràmica que representa Sant Jordi matant el drac.

Tot i que no té arrels populars, darrerament s'ha anat introduint la diada del llibre, que commemora la mort de l'escriptor Miguel de Cervantes; actualment, l'obsequi d'un llibre s'ha lligat estretament amb els altres sentits de la festa.

2.3.2. La llegenda

“Sant Jordi, cavaller i màrtir, és l’heroi d’una gran gesta cavalleresca, que la veu popular universal situa a les terres allunyades i llegendàries de Capadòcia, però que la tradició catalana creu esdevinguda als voltants de la vila de Montblanc.

Diuen que assolava els voltants de Montblanc un monstre ferotge i terrible, que posseïa les facultats de caminar, volar i nedar, i tenia l’alè pudent, fins al punt que des de molt lluny les seves alenades enverinaven l’aire, i produïa la mort de tots els qui respiraven. Era l’estrall dels ramats i de les gents i per tota aquella contrada regnava el terror més profund.

La gent van pensar donar-li cada dia una persona que li serviria de presa, i així no faria estralls a tort i a dret. Van assajar el sistema i va donar bons resultats; el cas difícil fou trobar qui es sentís avorrit per deixar-se menjar voluntàriament pel monstre ferotge, i tot el veïnat va concloure de fer cada dia un sorteig de tots els veïns de la vila i que aquell que destinés la sort seria lliurat a la fera. I així va fer-se durant molt de temps, i la fera se’n devia sentir satisfeta, car va deixar de fer estralls i malvestats que havia fet abans.

I heus aquí que un dia va voler la sort que fos la filla del rei la destinada a ésser pa del monstre. La princesa era jove, gentil i gallarda com cap altra i feia molt dol haver-la de donar a la fera. Ciutadans hi hagué que es van oferir a substituir-la, però el rei fou sever i inexorable, i amb el cor ple de dol, va dir que tant era la seva filla com qualsevol dels seus súbdits i s’avingué que fos sacrificada.

La donzella sortí de la ciutat i ella soleta s’encaminà cap al cau de la fer, mentre tot el veïnat, desconsolat i alacaigut, mirava des de la muralla com se n’anava al sacrifici. Però fou el cas, que quan va ésser un xic enllà de la muralla, se li presentà un jove cavaller, cavalcant un cavall blanc, i amb l’armadura tota daurada i lluent. La donzella, esborronada, li digué que fugís de pressa, puig que per allí rondava una fera que així que el veiés en faria xixina. El cavaller li digué que no temés, que no li havia de passar res, ni a ell ni a ella, per tal que com ell havia vingut expressament a combatre el monstre,

per matar-lo i alliberar del sacrifici a la princesa, com també a la ciutat de Montblanc del flagell que li representava el veïnatge d’aquell monstre.

Representació de la llegenda de Sant Jordi a Montblanc.

I en aquestes, la fera va presentar-se, amb gran horror de la donzella i amb gran goig del cavaller, que el va escometre i d'una llançada el va malferir. El cavaller, que era sant Jordi, lligà la bèstia pel coll i la donà a la donzella perquè ella mateixa la portés a la ciutat, i el monstre seguí tot manso i estamordit. Tot el poble de Montblanc, que havia presencià la baralla des de les muralles, ja esperava amb els braços oberts la donzella i el cavaller, i enmig de la plaça va esbravar el seu odi contra la fera, de la qual aviat no en restà bocí.

El rei volia casar la seva filla amb el forcívol cavaller, però sant Jordi va replicar que no la mereixia; va dir que havia tingut una revelació divina sobre la necessitat urgent d'anar a combatre el drac ferotge i alliberar la donzella, i amb ella la ciutat de Montblanc, i així ho havia fet, amb la protecció divina i per manament diví; per tant, ell no havia fet res per ell mateix i no mereixia cap premi. Recomanà al rei i als seus vassalls que fossin bons cristians i que honoressin i veneressin Déu com es mereixia, i desaparegué misteriosament com havia aparegut”

Recollida per **Joan Amades** al *Costumari Català*

Pregària a sant Jordi

No deixis escut ni llança
i prossegueix el combat
que cal fer realitat
el que només és esperança.

Dóna'ns neguit i coratge,
enforteix el nostre braç
i deixa'ns els ulls ben clars
esbandits de tot miratge.

A qui del clos se'ns allunya,
rejoventeix-li les arrels.
I fes-nos, totstemps, fidels
a un únic nom: Catalunya!

Antoni Massanell

REFRANYS I DITES POPULARS

Sant Jordi arribat
surt la cuca del forat.

No diguis hivern passat
que sant Jordi no hagi estat.

Per sant Jordi, espiga l'ordi.
Per sant Marc, espiga el blat.

Si plou per Sant Jordi
ni prunes ni ordi.

2.4. LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

Aquesta festa se celebra el 27 d'abril, però fins fa poc se celebrava el dia 8 de setembre en la festivitat de les Mares de Déu Trobades.

Segons la tradició, la Mare de Déu de Montserrat fou la primera imatge mariana que hi hagué a Catalunya. És un retrat fidel de Maria obrat per l'evangelista sant Lluç i que va ser portada a Barcelona per l'apòstol sant Pere.

Aquesta primera imatge fou curosament conservada fins que, en produir-se la invasió dels moros, uns barcelonins, tement que es perdés, van anar a amagar en una cova de la muntanya. En aquest indret va restar ignorada i ben guardada fins que el cel cregué que havia arribat el moment de revelar-ne l'existència. Llavors fou descoberta a la muntanya de Montserrat, on havia estat amagada, i posada al culte a la mateixa muntanya.

Molts catalans el dia de la Mare de Déu van a veure al Moreneta a la seva muntanya. Al santuari podran sentir els cants de l'**escolania**, entre ells el famós **Virolai** (lletra de Jacint Verdaguer i música de J. Rodoreda). També durant tot l'any moltes poblacions catalanes fan la seva romeria a Montserrat.

El monestir de Montserrat ha tingut, i té, un gran paper en la difusió de la cultura i la llengua catalanes, en especial en moments difícils com ara la postguerra.

L'escolania de Montserrat ja apareix documentada en el segle XIII, ha estat, i és, una institució que ha format gran quantitat de músics importants com ara Soler, Cererols, Casanovas i el guitarrista Sor. La impremta fou fundada a Montserrat a la darrerria del segle XV. Montserrat també compta amb una de les biblioteques més grans de Catalunya així com diversos museus.

Estampa on es pot veure la Mare de Déu de Montserrat vestida envoltada per l'escolania.

A la Mare de Déu de Montserrat

Mare meva, mare bruna,
digueu-me, qui us ha colrat?
El sol? Tal volta la lluna
o els estels tots en esclat?

Si abans blanca com els lliris,
ara amb rostre emmorenit.
A causa del fums del ciris
o us emmascara la nit?

Qui us ha fet, doncs, tant morena?
El poble quan, ai! corprès
davant de faç tan serena
us contempla amb ull encès?

No res d'això, Mare meva,
Maria de Montserrat?
Serà l'Amor, que sens treva
rau en Vos, qui us ha abrusat?

Antoni Massanell

